Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto 14.15.2025

Pekka Vasara
SM/PO

Perustuslakivaliokunta

Sisäministeriön lisäselvitys asiaan UJ 2/2025 vp - U 69/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (COM(2022) 209 final)

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lisäselvitystä koskien asetusehdotusta lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (ns. CSAM-ehdotus). Valiokunta on pyytänyt erityisesti tietoa suostumuksen rakentumisesta palveluntarjoajien suorittamissa vapaaehtoisissa CSA-materiaalin tunnistustoimenpiteissä sekä siitä, mitä tietoja sääntelyn kohteena olevat palveluntarjoajat nyt jo keräävät käyttäjistä (sopimusehtojen perusteella).

Sisäministeriö vastaa kunnioittavasti seuraavaa:

Suostumuksesta:

CSAM-asetusehdotuksen tuoreimmassa kompromissitekstissä ei ole erikseen säädetty suostumuksesta. Ehdotetun sääntelyn valossa numeroista riippumattomien henkilöiden välisten viestintäpalvelujen tarjoajat voisivat käyttää teknologioita tietyin edellytyksin CSA-materiaalin havaitsemiseksi ilman käyttäjän suostumusta mutta eivät olisi siihen pakotettuja. Tietosuoja-asetuksen mukaisen suostumuksen ei arvioida voitavan tietosuoja-asetuksen mukaisena käsittelyperusteena kattavasti soveltaakaan, koska CSA-materiaalin torjuminen voisi edellyttää myös muiden rekisteröityjen (muita viestinnän osapuolia koskevien) tietojen käsittelyä, eikä rekisteröity voi antaa suostumusta toisten henkilöiden tietojen käsittelyyn.

Käyttöehtojen hyväksyminen (sopimuksen tekeminen) ja suostumus on myös erotettava. Suostumusta ei välttämättä voida myöskään antaa käyttöehtojen osana, koska suostumuksen tulisi olla vapaaehtoinen, yksilöity, tietoinen ja yksiselitteinen. Eri asia on, että käyttöehdoissa tai henkilötietojen käsittelystä annetussa informaatiossa voidaan ja tulee kertoa tilapäiseen poikkeusasetukseen perustuvasta CSA-materiaalin tunnistamiseksi tehtävästä käsittelystä.

Tilapäisen poikkeusasetuksen puitteissa palveluntarjoajat ovat perustaneet käsittelyn rekisteröidyn (lasten ja uhrien) elintärkeään etuun, yleiseen etuun sekä palveluntarjoajan, uhrien ja ilmoituksia vastaanottavien organisaatioiden oikeutettuun etuun (Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle tilapäisestä poikkeuksesta direktiivin 2002/58/EY tiettyihin säännöksiin siltä osin kuin on kyse teknologioista, joita numeroista riippumattomien henkilöiden välisten viestintäpalvelujen tarjoajat käyttävät henkilötietojen ja muiden tietojen käsittelyyn verkossa tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi, 14 päivänä heinäkuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1232 täytäntöönpanosta, COM/2023/797 final, kohta 2.1.2, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023DC0797). Valitut käsittelyperusteet siis vaihtelevat palveluntarjoajien välillä. Perusteiden asianmukaisuuden valvonta on toimivaltaisen tietosuojaviranomaisen tehtävänä.

2) Mitä tietoja sääntelyn kohteena olevat palveluntarjoajat nyt jo keräävät käyttäjistä (sopimusehtojen perusteella)

Viestinnän metatietojen (välitystietojen, liikennetietojen) käsittelyn sallituista perusteista säädetään ePrivacy-direktiivissä ja kansallisessa laissa (Suomessa laki sähköisen viestinnän palveluista 917/2014 17 luku, SVPL). Niiden nojalla käsittely ei voi perustua sopimukseen sellaisenaan, vaan mahdolliset käsittelyperusteet on yksilöity laissa, ja niitä täydentää suostumus. Näin ollen käsittely ei voi perustua pelkästään sopimukseen. Vaikka SVPL 138 §:ssä säädetään sovitun palvelun toteuttamiseksi tarpeellisten välitystietojen ja viestien käsittelystä, ePrivacy-direktiivin tulkintavaikutuksen ja esitöiden (jotka viittaavat tässä kohtaa suostumukseen perustuvaan käsittelyyn, HE 221/2013 vp, s. 154) valossa tämän tulkitaan käytännössä tarkoittavan laissa säädettyjen käsittelyperusteiden mukaista käsittelyä ja suostumukseen perustuvaa käsittelyä.

Metatietojen käsittely on sallittu muun muassa viestinnän välittämiseen. Käsiteltävät tiedot riippuvat viestintäpalvelun tyypistä. Tätä varten käsitellään tyypillisesti viestinnän osapuolten IP-osoitteita, puhelinnumeroita tai käyttäjätunnuksia, viestinnän ajankohtaa sekä viestinnän reititystä koskevat tiedot, kuten matkapuhelinverkoissa tieto tukiasemasta, jonka kautta viestintä välitettiin. Tapauksen mukaan myös esimerkiksi viestinnän kestoa käsitellään.

Tiedot tulee hävittää tai anonymisoida, kun niitä ei tarvita viestinnän välittämiseen, ellei jokin muu käsittelyperuste sovellu eli jos tietoja ei tarvita esimerkiksi laskutusta varten (ePrivacy-direktiivin 6(1) artikla).

Viestin sisältöä voidaan käsitellä, kun viestintä ei ole palvelussa päästä päähän salattua,

- viestin välittämiseksi (ePrivacy-direktiivin 5(1) ja 6(1) artikla) ja SVPL 138 §
- suostumuksen perusteella (ePrivacy-direktiivin 5(1) artiklan mukaan edellytettäisiin sananmukaisesti ”kyseisten käyttäjien”, ilmeisesti molempien viestinnän osapuolten suostumusta), SVPL 136.3 §
- ePrivacy-direktiivin 15(1) artiklan perusteella annetussa kansallisessa lainsäädännössä säädettyihin muihin tarkoitukseen (Suomessa tietoturvasta huolehtimiseen, SVPL 272 §, jonka nojalla palveluntarjoajat analysoivat tietoa esim. haitallisten linkkien, roskapostin ja virusten torjumiseksi)
- tai tilapäisessä asetuksessa (EU) 2021/1232 säädetyssä tilanteessa CSA-materiaalin tunnistamiseksi hash-tunnisteita hyödyntäen.

Muita kuin viestinnän metatietoja tai itse viestintää voidaan käsitellä yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetyillä käsittelyperusteilla. Tällöin on periaatteessa mahdollista käsitellä erilaisia palvelun ja sovelluksen käyttöön liittyviä tietoja, kuten profiilitiedot (nimi, ikä, sähköposti, kontaktiedot, muu vuorovaikutus kuin luottamuksellinen viestintä sosiaalisessa mediassa).